



MELLAN SKÖLDARNA



NR 18 - OKTOBER 2003

Åter är det dags för ett nytt medlemsbrev, vårt adertonde nummer av Mellan Sköldarna.

Det inleds med en redogörelse från släktmötet den 6 april, viktig främst för de medlemmar som inte hade möjlighet att vara med.

Det blir också en kort rapport från den finska släktföreningen släktmöte, som hölls i Helsingfors i maj. I anslutning till detta kommer ett inslag om Finlands Riddarhus och slutligen ännu ett inslag från Finland. Vår frände Kristina Lehtinen f. Schildt har nämligen på vår önskan berättat något om sin förfader Wolmar Styrbjörn Schildt, den märklige gamle doktorn i Jyväskylä.

Något om vad som planeras för framtiden finns också med samt en förteckning över föreningens nyvalda funktionärer.

Den som väntar på det femte avsnittet av Hans Widdings krönika om våra Schildtska förfäder i Västerbotten får lov att tåla sig till nästa nummer, då vi räknar med att kunna bereda bättre plats för fortsättningen av den spännande berättelsen.

SLÄKTMÖTET DEN 6 APRIL 2003

Som framgått av inbjudan höll föreningen sitt sjätte släktmöte söndagen den 6 april. Vi lyckades inte få tag i lämplig lokal till lördagen den 5 april, som från början avsetts, men söndagen den 6 april hade vi glädjen att hälsa ett drygt 20-tal medlemmar välkomna till Bo gård på Lidingö. Bland våra gäster fanns även representanter från Finland, nämligen huvudmannens mor Helena Schildt, hans faster Kristina Lehtinen, född Schildt, med sonen Tuomas. Vi uppskattade särskilt att flera medlemmar gjort sig mödan att resa till Stockholm för denna begivenhet. Det skall även nämnas att vi hade glädjen att bland oss ha några pigga representanter för de yngsta i släkten.

Bo gård är en mindre 1700-tals gård med bibehållen atmosfär, mycket passande för våra behov. Liksom förra gången inleddes mötet med ett välkomnande eftermiddagskaffe och gott bröd. Så följde mötesförhandlingarna. Styrelsens berättelse från de gångna tre åren presenterades, liksom skattmästarens rapport om föreningens ekonomi, som är god. På förslag av föreningens revisor Henrik B:son beviljades styrelsen ansvarsfrihet.

Efter förslag från valberedningen omvaldes hela den hittillsvarande styrelsen. Mötet biföll även ett förslag från styrelsen att ättens huvudman alltid skall beredas en plats i föreningens styrelse, detta oavsett han önskar påta sig någon speciell funktion.

I övrigt beslöt mötet bibehålla hittillsvarande medlemsavgift, d v s 100 kronor per år per vuxen medlem. Sedan mötet avslutats tackade Annika Schildt ordföranden Gunilla Schildt med vackra ord och blommor.

OBS: Den som vill ta del av styrelsens redovisningshandlingar som presenterades vid släktmötet, d v s verksamhetsberättelse och skattmästarens redovisning, får dem gärna hemsända. Hör av er till Gunilla eller Johan.

En förteckning över föreningens styrelse och andra funktionärer återfinns i slutet av detta blad.

Efter förhandlingarna bänkade vi oss för att lyssna till dagens föredrag. Det var Magnus Bäckmark, heraldiker och genealog, som i ord och bild berättade om vårt släktvapens utveckling genom seklerna. På styrelsens uppdrag har han via olika källor samlat för oss värdefull kunskap.

Med tiden kommer vi att kunna publicera hela föredraget med de bilder som Magnus tagit fram. Att föredraget väckte intresse märktes på de många frågor som Magnus Bäckmark fick att besvara. Ett varmt tack framfördes till honom, som vi därefter hade nöjet att se som gäst vid middagen.

Mötet avslutades med en utsökt middag, liksom flera gånger tidigare komponerad och tillagad av vår oersättlige Johan. I år bjöds på nässel-soppa med vaktelägg, helstekt lammfilé med gratinerad potatis och vårgrönt. Middagen avslutades med en härlig moussetårta, prydd med släktvapnet i marsipan - begärligt inte minst för de yngsta deltagarna. Gott vin hörde till och bidrog även det till den glada stämningen vid borden. Tack än en gång Johan för denna fina måltid! Tack också till de trogna i städpatrullen som diskade och gjorde fint efter oss, kånkade och bar hem vad som lånats ut.

SLÄKTMÖTE I HELSINGFORS DEN 10 MAJ 2003

Den finska släktföreningen höll släkthemöte lördagen den 10 maj på Finlands Riddarhus i Helsingfors. Inbjudan till mötet överlämnades vid vårt släkthemöte av de finska gästerna. Efter litet funderande blev det Gunilla och Anna-Lena Schildt som reste över för att träffa goda vänner, framföra hälsningar från den svenska föreningen och lyckönska den 70-årsjubilerande föreningen. Vi blev som alltid mycket vänligt mottagna och gladdes åt att se så många Schildtar med ättlingar samlade - omkring 70 personer var närvarande. Ättens huvudman Kaarlo Schildt hade avböjt omval och till ny ordförande valdes Risto Schildt, som vi hoppas få bekanta oss med närmare så småningom. Nära kontakter med våra fränder i Finland är något vi gärna vill vidmakthålla.

DET FINSKA RIDDARHUSET

Strax öster om Senatstorget i centrala Helsingfors ligger det finska Riddarhuset, en vacker byggnad med en spännande historia:

När Sverige efter kriget mot Ryssland 1808-1809 tvingades avträda Finland blev den från Sveriges Riddarhus avsåndrade, i Finland bosatta adeln hänvisad till att bilda en egen korporation, ett Finlands Riddarhus. Beslut om detta fattades i mars 1809 vid Borgå lantdag. Denna lantdag var tsar Alexander I:s första möte med representanter för folket i sitt nya storfurstendöme och avhölls redan innan freden var sluten.

Såsom institution kan Finlands Riddarhus sägas ha ägt bestånd sedan år 1818. Då immatrikulerades de gamla ätterna i den ordningsföljd de haft på det svenska Riddarhuset. Samtidigt genomfördes naturalisering av en del nya ätter. Senare har en del ryska adelsätter introducerats och nya ätter tillkommit genom adlande.

Frågan om en riddarhusbyggnad som symbol och samlingsplats för Finlands ridderskap och adel väcktes redan vid lantdagen i Borgå, men planerna på en byggnad förverkligades först 50 år senare. I december 1862 kunde riddarhusdirektionen flytta in i det färdigställda Riddarhuset. Vid lantdagen 1863 sammanträdde där inte bara adeln utan även de övriga tre stånden.

I riddarhussalen och övriga sessionsrum skrevs ståndslantdagarnas historia från 1863 fram till 1906, då ståndslantdagen ersattes med en lantdag med en kammare, vald genom allmän och lika rösträtt. Bland den finska adelns äldre och yngre ätter fanns många utmärkta förmågor med erfarenhet på samhällslivets olika områden. Riddarhuset kan i dag ses som ett minnesmärke över det arbete som bedrivits och den kamp som förts inom dess murar.

Den byggnad som togs i bruk 1862 har ritats av den arkitekten Georg Theodor Policron Chiewitz. Han var född i Sverige 1815 och tillhörde en konstnärssläkt med rötter i Polen. Efter utbildning och verksamhet i Sverige gav han sig ut i Europa, men återvände 1840 till Sverige, nu som lärare i praktisk byggnadskonst vid Konstakademien. Chiewitz var en lika god byggnadsingenjör som arkitekt och i många avseenden en föregångsman på båda områdena. Han arbetade också som byggnadsentreprenör. 1851 begav han sig till Finland, där han kom att verka fram till sin död 1862. Bland hans många uppdrag finns flera kyrkor och industribyggnader. Innan

Chiewitz fick uppdraget att rita och senare uppföra Riddarhuset hade flera andra förslag diskuterats. Efter noggrant övervägande lades de alla åt sidan främst på grund av kostnaderna, som beräknades bli alltför höga för den inte alltför talrika adeln.

Den i gotisk stil uppförda tegelbyggnaden framstår som ett färgrikt inslag i den klassiskt rena omgivningen i empiristaden Helsingfors. Den vittnar om en romantiskt färgad idealism som kunde förefalla något föråldrad redan i samtiden. Med sin speciella karaktär vill den hävda sig som adelns och hela folkrepresentationens högborg vid sidan av de mäktiga byggnaderna kring Senatstorget - presidentpalatset och universitetets byggnader.

I våra dagar står Riddarhuset öppet i första hand för adeln och närstående organisationer, men upplåts också för utställningar och konserter. Berömda är de ståtliga riddarhusbaler som alltsedan 1919 brukat avsluta adelsmötena. Riddarhusets arkiv och bibliotek står till forskares disposition.

En svensk besökare har naturligtvis svårt att tycka att något Riddarhus kan mäta sig med vårt eget vackra hus, men det finska Riddarhuset är en intressant skapelse i sin tid och har en arkitektonisk balans som många av 1800-talets många stilimiterande byggnader ofta saknar. Riddarsalens väggar pryds av ätternas mycket vackra vapensköldar, som här är skulpturalt utformade och målade i klara färger.

Gunilla Schildt

WOLMAR STYRBJÖRN SCHILDT 1810-1893

Den gamle doktorn som blev en nyskapare inom det finska språket.

En gammal muntlig tradition förtäljer att den unge Wolmar Styrbjörn i tioårsåldern sagt till sin mor "en gång kommer finska språket att vara hovspråk i detta land." Hans föräldrar kunde finska, vilket var ovanligt bland ståndspersoner i början av 1800-talet, men även de tyckte att sonens önskan verkade vara omöjlig att förverkliga.

Redan då WS blev student väckte han uppmärksamhet genom att skriva sina personuppgifter i sin studentnations matrikel på finska. Även de studenter som ivrade för finskheten talade sinsemellan svenska. Därför ansågs hans nit i vissa studentkretser skattretande. Dessutom skrev han med specialtillstånd sin för fil magisterexamen erforderliga avhandling på finska. Det var också på hans förslag som hans nation, den Savolax-Karelska, som första nation antog finska som sitt officiella språk.

År 1839 blev WS provinsialläkare i mellersta Finland. Under sina tjänsteresor fick han klart för sig att befolkningen var i stort behov av andlig och materiell hjälp. År 1842 grundade han den första rent finska banken, Jyväskylän Säästöpankki, vars direktör han var till år 1880. Med bankens vinstmedel understöddes olika kulturella verksamheter.

Skolförhållandena i mellersta Finland var vid denna tid förvånansvärt bristfälliga. År 1847 fick man på WS:s initiativ en enklassig skola till Jyväskylä, en skola vars lärospråk visserligen ännu var svenska. Efter många om och men startade man år 1858 en lärdomsskola vars språk var enbart finska. Efter detta var WS:s dröm att få ett finskspråkigt universitet till Jyväskylä och för detta grundade han år 1860 en fond för inrättande av universitetet.



Wolmar Styrbjörn fann att det finska språket saknade stora grupper av ord, som behövdes främst i skolornas läroböcker för undervisning på finska. Det var i första hand abstrakta ord, som det urgamla och av bondekultur präglade finska språket saknade. WS gjorde därför en översättning av Euklides geometri. Denna och flera ordlistor var bland hans viktigaste insatser på 1840-talet. Här återfann man så centrala ord som:

edeltää - föregå, eläinoppi - zoologi, eläintiede - zoologisk vetenskap, ennuste - spådom, epäsuora - indirekt, eristää - isolera, erite - sekret, erittää - avsöndra, esine - sak, halkaisija - diameter, happo - syra, henkilö - person, henkinen - andlig, hoitola - vårdanstalt, isännistö - direktion, itsenäistyä - bli självständig, jakaja - divisor, jauhe - mald, jäsen - medlem, kansano-mainen - folklig, kanta - geometrisk bas, kaunokirjallinen - skönlitterär, keskipiste - medelpunkt, kielitiede - språkvetenskap, kirje - brev, kokelas - aspirant, kuvasto - bildsamling, kuvio - diagram, kylpylä - badanstalt, lainoppi - juridik, laskenot - räkning, luonnoppi - naturlära, mahdollistaa - göra möjligt, mielle - förnimmelse, mitätöntää - makulera, monipuolinen - mångsidig, muodostelm . bearbetning, myymälä - butik , myönteinen - jakande, määritelmä - definition, määrittys - positionsbetämning, olettaa - anta, onnellistaa - lyckliggöra, opettajisto - lärarkår, opiskella - studera, oppilas - elev, peruste - skäl, grund, puoliympärä - havcirkel, päätelmä - slutledning, päätoimittaja - huvudredaktör, rakenne - konstruktion, rikki - svavel, sairaala - sjukhus, selkäydin - ryggmärg, selviö - axoim,sielutiede - psykologi, sisustaa - inreda, siveellinen - sedlig, suhde - förhållande, suhteellinen - proportionell, suomalaisuus - finskhet, suure - kvantitet, säde - stråle, särmiö - prisma, taide - konst, tehtailija - fabrikör, tiede - vetenskap, tieteellinen - vetenskaplig, todellistaa - förverkligas, toteuttaa - förverkliga, uudissana - nyord, vaatturi - skraddare, vakituinen - ordinarie, valmiste - produkt, vankila - fängelse, vastakkainen - motsatt, vastine - svaromål, verrannollinen - proportionell, verranto - proportion , analogi, vähentää - minska, väite - påstående, väitellä - disputeras, väline - redskap, yhtiö - bolag, yksilö - individ, yksityinen - privat, yleinen - allmän, yleisö - publik, allmänhet, ylimystö - aristo-kрати, yllyke - eggelse, ympyrä - cirkel.

Provinsialläkarens distrikt var 17.200 kvadratkilometer stort och WS var i årtionden dess enda läkare. År 1855 fanns inom detta område 78.123 innevånare. Genom en ny distriktsindelning år 1857 minskades distriktet till 9.500 kvm med 41.500 innevånare.

Generalguvernören över Finland föreslog att man skulle grunda Mellersta Finlands län. Senaten understödde förslaget 1859 och 1860, men tsaren godkände det inte. Först 1960 inrättades Mellersta Finlands län.

Till WS:s önskemål hörde proklamerandet av finska språket som officiellt språk vid sidan av det svenska. Detta drev han på med kraft vid 1863 års lantdag och sade bl a "Det är häpnadsväckande att 8/9 av Finlands innevånare är i den ställningen att åt dem icke gives i våra domstolar och ämbetsverk i ärenden, som berör dem, handlingar på deras eget språk. Man måste beundra detta laglydiga folk som lugnt lidit dylik skriande orätt. Den gamla orätten bör snabbt rättas till. Ståndspersonerna och allmogen bör språkligt närma sig varandra. Finskan bör småningom göras till lärospråk i alla våra högre läroinrättningar med beaktande av den svenska minoritetens behov. Det bör rättas till, som under århundraden förbrutits."

Beslutet blev att saken slutligen avgjordes år 1883.

Några av WS:s önskemål förverkligades långt efter hans död. Mellersta Finlands län tillkom 1960 och Jyväskylä universitet 1966.

Man kan fråga sig hur en person med läkarutbildning och som uppenbarligen skött sin läkartjänst väl, förmådde få till stånd reformer av så här grundläggande och betydelsefull art. Orsakerna kan sammanfattas i följande: Finlands nationella uppvaknande, Tsar Alexander II:s framstegsvänliga regering, som i Finland tillät mycket sådant som inte var möjligt i Ryssland och allra främst Wolmar Styrbjörn Schildts envishet och hans fantastiska idéer.

Denna berättelse har vi fått från Kristina Lehtinen, född Schildt och sonsons dotter till denne märklige man, som betytt så mycket för Finlands hela utveckling. Vi tackar henne varmt.

VAD HÄNDER HÄRNÄST?

Efter det mönster som under åren vuxit fram för medlemmarnas samvaro planerar styrelsen att ordna en träff under våren 2004. Kanske blir det en utflykt till Rosersbergs slott, norr om Stockholm, där kabinettskammarherren Bengt Schildt i slutet av 1800-talet avslutade sin bana som ståthållare. Eller ett besök på Armémuseum i Stockholm - kanske en välbehövlig orientering inför fortsättningen av de krigiska bedrifter som skildras i Hans Widdings krönika.

Vi vill gärna att medlemsträffarna har någon anknytning till vår släkt och välkomnar förslag från medlemmarna.

NYTT OM VÅRA MEDLEMMAR

Denna gång har vi inte lyckats fånga upp något värt att meddela om föreningens medlemmar. Sannolikt är det mycket som undgår styrelsen, som därför vill bruka tillfället och be medlemmarna att ge oss sådana upplysningar som kan vara av intresse för oss alla.

Styrelsen avser att i början av nästa år 2004 återkomma med en inbjudan till en vårlig medlemsträff.

Till dess hälsar vi varmt föreningens alla medlemmar.

Gunilla Anna-Lena Johan Carl Adam Annika Camilla samt Roger

Föreningens styrelse och funktionärer under de närmaste tre åren

Gunilla Schildt ordförande	[REDACTED]
Anna-Lena Schildt sekr	[REDACTED]
Johan Schildt kassör	[REDACTED]
Carl Adam Schildt vice ordf	[REDACTED]
Annika Schildt	[REDACTED]
Camilla Schildt Johansson	[REDACTED]
Henrik Schildt revisor	[REDACTED]
Ulrika Kjerrulf revisorssuppleant	[REDACTED]

Valberedning

Maria Schildt Nordlöf	[REDACTED]
Sebastian Schildt	[REDACTED]

I enlighet med släktemötet beslut ingår nu släktens huvudman i styrelsen

Roger Schildt [REDACTED]